

TJENESTEKATALOG FAMILIEVERN

Innhold

1 Tjenestekatalogens formål	3
2 Innledning	3
2.1 Tjenestekatalogens oppbygning	3
2.2 Noen fakta om familieverntilbudet i Norge	3
2.3 Bufetats rolle og ansvar på familievernområdet	4
3 Hva alle familievernkontorer tilbyr	4
3.1 Kunnskapsbaserte tjenester	4
3.2 Likeverdige tjenester	4
3.3 Kvalitetssikring av familievernkontorene/klageadgang	5
4 Nærmere om de ulike tilbudene	5
4.1 Mekling	5
4.2 Et tilpasset meklingsstilbud	5
Lav konflikt	5
Middels konflikt	5
Høy konflikt	5
4.3 Mekling når foreldre ikke blir enige	5
5 Samtaler med barn og unge	6
5.1 Barns deltakelse i meklingsprosessen	6
6 Rådgivning og behandling	6
6.1 Parterapi	7
6.2 Familiesamtaler	7
6.3 Foreldresamarbeid	7
6.4 Foreldreveiledning	8
7 Kurs og undervisning	8
7.1 Kurs og grupper for par	8
Godt samliv - kurs for førstegangsforeldre	8
Bufferkurs - samlivskurs for par	8
PREP samliv- og kommunikasjonskurs	8
7.2 Foreldresamarbeid	8
7.3 Foreldrestøtte	8
7.4 Kurs og grupper for foreldre	9
8 Samarbeid med andre tjenester	9

1 Tjenestekatalogens formål

Tjenestekatalogene skal gi en oversikt over Bufetats samlede tjenester i familievernnet, på institusjon, for enslige mindreårige og i forbindelse med adopsjon. For hjelpetiltak og fosterhjem skal katalogene gi oversikt over samlede tjenester fra Bufetat og *anbefalte* tjenester i kommunene. For kommunene tar tjenestekatalogene ett oppvekstperspektiv, hvor tjenestene innenfor barnevernet kan løses som del av den totale porteføljen og i interkommunale samarbeid. Ytterligere kataloger vil utvikles ved behov.

Hensikten med tjenestekatalogene er å tydeliggjøre forventninger til, og ansvarsforhold mellom, aktørene på områdene. Dette skal bidra til likeverdige tjenester for barn, unge og familier i hele Norge og sikre bedre forutsigbarhet for både brukere og aktører.

Tjenestekatalogene inngår i Budirs arbeid normering og kvalitetsutvikling av tjenestene.

2 Innledning

2.1 Tjenestekatalogens oppbygning

Tjenestekatalogen for familievern gjelder fra 01.01.2021 og inneholder en oversikt over de tjenestene som Bufetat tilbyr gjennom de statlige og kirkelige familievernkontorene. Katalogen utgjør grunnlaget for videre utvikling av tjenestetilbudet og oppdateres når tilbudet endres.

Tjenestekatalogen gir en oversikt over, og en beskrivelse av, tjenestene familievernnet tilbyr foreldre og barn. Hensikten med katalogen er forutsigbarhet for hva familier, barn og samarbeidsparter kan forvente av tjenesten. Tilbud som ikke er beskrevet i tjenestekatalogen faller utenfor det Bufetat tilbyr.

Familievernnet tilbyr tjenestene som er beskrevet i katalogen til familier i mange ulike livssituasjoner og med ulike behov. For å sikre likeverdige og tilpassede tjenester i hele landet, og for alle brukergrupper, kan det variere *hvordan* tjenestene leveres og *i samarbeid med hvem*. Tjenestene som tilbys er imidlertid de samme. Eksempler er tilbud til veteranfamilier, LHBTQI+ familier, minoritetsfamilier, familier med foresatt i fengsel og familier med alvorlig sykdom eller skade.

Når nye tjenester er under utvikling og utprøving vil de tilbys kun ved utvalgte kontorer. Hvis tilbudet skal være en tjeneste til hele befolkningen og i hele landet vil det tas inn i tjenestekatalogen når det er ferdig implementert. Det betyr at noen kontorer i perioder kan tilby tjenester som ikke er tilgjengelig for alle.

2.2 Noen fakta om familievern tilbudet i Norge

Familievernnet er et gratis lavterskeltilbud som innbyggerne selv tar direkte kontakt med uten henvisning. Virksomheten reguleres av lov om familievernkontorer (LOV-1997-06-19-62), der det i § 1 er beskrevet at; «familievern tjenesten er en spesialtjeneste som har familierelaterte problemer som sitt fagfelt».

Familievernets samfunnsmandat er å forebygge og avhjelpe relasjonelle vansker i familien, og å styrke barns oppvekstvilkår gjennom gode relasjoner i familien. Familier og par er de viktigste målgruppene for familievernnet, og familier med barn prioriteres. Unntaksvis kan det tilbys hjelp til enkeltpersoner hvis utfordringene er knyttet til barn, ungdom og familie. Mekling er *obligatorisk* for alle foreldre med barn under 16 år, men familievernets behandlingstilbud er basert på *frivillighet*.

Alle som utfører arbeid eller tjeneste for et familievernkontor har taushetsplikt etter helsepersonelloven §§ 21 og 23 (lov om familievernkontor § 5 og § 5a). Familievernnet har opplysningsplikt til barnevernet, jf. familievernkontorloven § 10.

2.3 Bufetats rolle og ansvar på familievernområdet

Barne- ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) er fagansvarlig for, og virksomhetstyrer av familievern tjenesten. Barne-, ungdoms og familieetaten (Bufetat) er organisert i fem regioner og har ansvar for det statlige barne- og familievernet. I Norge er det 24 statlige og 17 kirkelige familievernkontor, med totalt 90 lokasjoner rundt i landet. En tredel av disse er utekontor med begrenset åpningstid og tilbud. Noen kontor organiserer deler av sitt tilbud i samarbeid med andre familievernkontor, eller i samarbeid med kommunale tjenester eller lokale aktører. Alle kontor tilbyr alle tjenester, men ikke ved alle lokasjoner.

For å sikre god geografisk tilgjengelighet ved pålagt mekling ble det ved innføringen av meklingsordningen opprettet en ordning med eksterne meklere. Bufetat har ansvar for ordningen og det er i dag ca. 65 eksterne meklere

3 Hva alle familievernkontorer tilbyr

- **Lovpålagt mekling** for alle foreldre med felles barn under 16 år for å støtte foreldre i å komme fram til gode avtaler og løsninger for sine barn etter brudd. Mekling gjennomføres på familievernkontoret eller hos ekstern mekler. Det føres ikke journal i mekling.
- **Tilbud om samtaler til barn og ungdom** både alene og sammen med foreldre: i mekling, i foreldresamarbeidssaker og familiesaker. For alle disse tilbudene kreves det samtykke fra foreldrene. Det føres journal i saker som ikke omhandler mekling.
- **Behandling og rådgivning** der det foreligger vansker, konflikter eller kriser i familier med barn. Familiene får da tilbud om; parterapi, familierapi, hjelp med foreldresamarbeidet og foreldreveiledning. Det føres journal behandling og rådgivning.
- **Kurs og undervisning** for befolkningen innen foreldresamarbeid, parterapi og sinnemestring

I tillegg har familievernet lovpålagte oppgaver knyttet til pålegg fra domstolene:

Tvangsfullbyrdelse av samvær (barneloven § 65a) kan retten oppnevne en mekler eller en sakkyndig for å bistå foreldrene i å finne en løsning og frivillig oppfyllelse av samværet.

Samvær med støttet tilsyn (barneloven § 43 a) kan pålegges av retten i saker der det er behov for å støtte foreldre og barn under samværet. Støttet tilsyn kan fastsettes for inntil 32 timer pr. År. Bufetat oppnevner en tilsynsperson.

3.1 Kunnskapsbaserte tjenester

Familievernet har en høyt utdannet og kompetent bemanning med tverrfaglig kompetanse. Ansatte har spesialisering i familiearbeid. Familievernets arbeid er basert på en systemisk tilnærming, som betyr at familiens vansker ses som et system av relasjoner, ikke som den enkeltes problem alene. En slik tilnærming gir mulighet for grunnleggende og varige endringer i samspill og kommunikasjon i familien.

3.2 Likeverdige tjenester

Alle familievernkontorer skal ha et variert tilbud som tilpasses den enkelte familie, foreldre og barns situasjon og behov. Kontorene er ulike når det gjelder størrelse, antall ansatte, kompetanse, tverrfaglighet og geografiske dekningsområder. Alle familievernkontorene tilbyr det samme, men lokale ulikheter gjør at måten det tilgjengeliggjøres på kan variere noe.

3.3 Kvalitetssikring av familievernkontorene/klageadgang

Fylkesmannen fører tilsyn med virksomheten til familievernkontorene (jf. familievernkontorloven § 3). Tilsynet skal bidra til å sikre kvalitet og forsvarlighet i tjenestene. Tilsynet gjennomføres jevnlig på familievernkontorene.

Dersom brukerne ikke er tilfreds med tilbudet, kan det rettes klage til leder av det enkelte familievernkontor.

4 Nærmere om de ulike tilbudene

4.1 Mekling

Hvem må til mekling?

Alle foreldre som har felles barn under 16 må møte til en time obligatorisk mekling i forbindelse med samlivsbrudd og separasjon.

Målet/hensikten med meklingen

Målet med mekling er å hjelpe foreldre med å lage gode ordninger for barn og å komme frem til en foreldresamarbeidsavtale (samværsavtale). Avtalen er en privatrettslig avtale mellom foreldrene om blant annet foreldreansvar, fast bosted og samvær.

4.2 Et tilpasset meklingstilbud

Før første møtet til mekling svarer begge foreldrene på spørsmål som bidrar til å kartlegge konfliktnivå. Dette gir mekler informasjon som bidrar til å tilpasse tilbudet til den enkelte familie. Hva som er det beste tilbudet til familien avklares i dialog mellom mekler, foreldre og barn:

Lav konflikt

Meklinger med foreldre som har en lav konflikt kjennetegnes ved at begge foreldrene har formidlet at de ikke har, eller at de bare har mindre konflikter om hvordan de vil løse foreldresamarbeidet.

Middels konflikt

Meklinger med foreldre som har en middels konflikt kjennetegnes som regel av at samlivsbruddet har skjedd nylig, og hvor familiekrisen og uro for barna fremover er de mest sentrale temaene for foreldrene. Krisehåndtering og overgangen til ny hverdag er sentrale faglige perspektiver ved tilretteleggingen av tilbudet ved en middels konflikt.

Høy konflikt

Meklinger med foreldre som har høy konflikt kjennetegnes ofte av at foreldrene har lite og/eller negativ kommunikasjon seg imellom. Foreldrene har lav tillit til hverandre og opplever liten grad av samarbeidsvilje. Foreldrene har sjelden samme motivasjon for meklingen, og de har lite håp om at mekling vil bidra til en bedring av deres situasjon.

4.3 Mekling når foreldre ikke blir enige

Foreldre som ikke blir enige om foreldreansvar, fast bosted eller samvær og vurderer å bringe saken inn for domstolen, må til mekling (barneloven § 56, annet ledd).

Mekling ved flytting

Dersom barnet har delt fast bosted hos begge foreldrene, skal de ta avgjørelser om flytting sammen. Har barnet fast bosted kun hos den ene av foreldrene og en av foreldrene skal flytte, skal den andre forelderens varsles 3 måneder i forkant av flyttingen, (barneloven § 42a).

Hvis foreldrene ikke blir enige om flyttingen skal det begjæres mekling, (barneloven § 51, fjerde ledd). Foreldrene kan tilbys "flyttemekling" også i saker hvor det har vært meklet om andre ting enn flyttespørsmål de siste seks månedene.

Mekling ved tilbakesendelse fra domstolen

Hvis en foreldretvistsak er brakt inn for domstolen, kan dommeren vise foreldrene tilbake til mer mekling (barneloven § 67, første ledd nr. 2). Når foreldrene kan ha nytte av mer bistand, tar domstolen kontakt med familievernkontoret før saken sendes tilbake. Dersom mekler vurderer at det ikke er grunnlag for å komme frem til en foreldrene ikke kan nå frem til en løsning/avtale skal mekler melde fra om dette i et notat til domstolen.

Familievernet gjennomfører også mekling i saker hvor samværsforelder har krevd tvangsfullbyrdelse av samværsordningen

5 Samtaler med barn og unge

Det er bra for barn å ha muligheten til både å snakke om, si sin mening om og når det er mulig delta i det som angår dem. Barn kan ha eget behov for oppfølging når familien har det vanskelig. I tillegg har barn informasjon og meninger som er både nyttig og viktig for foreldrene.

Familieverntjenestens tilbyr samtaler med barn og unge:

- i forbindelse med foreldrenes mekling
- når foreldrene har tatt initiativ til å inkludere barna i foreldresamarbeid etter brudd
- i andre familiesaker
- i samtalegrupper for barn (ved noen familievernkontor)

I meklingsaker må begge foreldre samtykke til samtale når barnet er under 16 år, for annet tilbud må begge foreldre samtykke når barnet er under 18 år.

5.1 Barns deltakelse i meklingen

Meklingsordningen er til for å bidra til gode avtaler om felles barn etter brudd. Det er viktig av foreldrene snakker med barnet om hans/hennes ønsker og behov før det blir tatt avgjørelser om hvor barnet skal bo fast og om samvær. Barnet har en rett til å bli hørt, men ikke en plikt til å uttale seg. Mekler skal alltid tilby at barnet er med i samtaler. Det er en forutsetning at barnet selv vil, og at foreldrene er enige om det.

Meklerne har gode erfaringer med å inkludere barn i meklingen. En mekler som har møtt barna, har bedre forutsetninger for å hjelpe foreldrene med å finne gode løsninger.

Barn i skolepliktig alder har anledning til å delta i meklingen. Yngre barn som er modne nok, er også velkomne. Familievernkontoret eller en ekstern mekler kan hjelpe foreldrene med å vurdere om og når barna skal være med.

Meklerne i familieverntjenesten kan bistå foreldrene med å tydeliggjøre hva som er barnets perspektiv i saken. De kan hjelpe foreldrene til å bli bevisst på barnets behov i brudd- og konfliktsituasjoner og de kan gi råd og veiledning til foreldrene for hvordan de selv kan snakke godt med barnet.

6 Rådgivning og behandling

Rådgivning og behandling utgjør hoveddelen av familievernets virksomhet. Tilbudet er frivillig, planlegges sammen med familien, og tar utgangspunkt i den bestillingen familien kommer med:

- parterapi

- familiesamtaler
- foreldresamarbeid
- foreldreveiledning

For å sikre god kvalitet på innholdet i tilbudet utvikler Bufdir forløp. Disse skal sikre at innholdet i tilbudet og metodene som benyttes er kunnskapsbaserte og virkningsfulle, at tilbudet legger til rette for medvirkning, at tilbudet klare rammer for omfanget av tilbudet og at tilbudet evalueres jevnlig. Innenfor disse rammene har terapeutene stor faglig frihet og mulighet til å utøve skjønn.

6.1 Parterapi

Parterapi er et tilbud til par med hjemmeboende barn som ønsker hjelp til å forebygge problemer, gjenopprette eller forbedre parforholdet. Formålet er å sikre et fungerende forhold mellom foreldrene, noe som er svært viktig for hele familien. Når samspillet er dårlig påvirker det hvordan de voksne fungerer som foreldre, deres psykiske helse og barnas helse. Vanlige tema er:

- Kommunikasjonsvansker
- Konflikter og vold
- Seksuelle problemer
- Relasjonsutfordringer
- arbeidsdeling i hjemmet
- tilgivelse og forsoning
- styrke og fortsette parforholdet
- avklare eller avslutte parforholdet

6.2 Familiesamtaler

Familiesamtale er et tilbud til hele eller deler av en kjernefamilie. Familievernet benytter en *systemisk tilnærming* til familieterapi. I timene løftes hvordan den enkelte, forholdet mellom familiemedlemmer, og hendelser påvirker *hele* familien. Familien er et system av relasjoner som er avhengig av hverandre, og av situasjonen de befinner seg i. Vanlig tema er:

- samspill i familien
- problemer mellom generasjoner
- fysisk eller psykisk vold i familien
- sykdom og tap i kjernefamilien
- nedsatt funksjonsevne hos barn
- kultur og minoritetsspørsmål
- tvangsekteskap og annen skadelig praksis
- Ny familier – der barn følger foreldre inn i nye parforhold og samliv

6.3 Foreldresamarbeid

Familievernet gir tilbud til de som synes det er vanskelig å samarbeide og bli enige om hvordan man skal være foreldre. Det føres journal i saker om foreldresamarbeid. Vanlige tema er:

- Samarbeid og kommunikasjon etter brudd i samlivet
- uenighet i barneoppdragelse
- samværsavtaler
- barns bosted
- samtaler med barnet om disse temaene

6.4 Foreldreveiledning

Foreldreveiledning er tilbud om rådgivning og informasjon, enten i individuelle samtaler eller veiledning for foreldre i grupper. Det føres journal i foreldreveiledningssaker. Familievernet kan gi råd til foreldre om:

- oppdragelse, regler og grensesetting
- samarbeid om barn som bor med foreldrene
- problemer i relasjonen mellom foreldre- og barn mm.

7 Kurs og undervisning

Målgruppene for grupper og kurs kan være foreldre, barn, par eller en enkeltperson i familien. Det føres som oppmøte for de som deltar på kurs og undervisning når tilbudet er en del av rådgivning og behandling. Kurs i familievernet bygger på anerkjent forskning, teori og praksiserfaring.

7.1 Kurs og grupper for par

Godt samliv - kurs for førstegangsforeldre

Målet med kurset er å styrke parforholdet og gjøre foreldre kjent med vanlige utfordringer i en ny livssituasjon. Kurset skal gi foreldrene støtte og inspirasjon i en periode med store forandringer og nye utfordringer i hverdagen.

Bufferkurs - samlivskurs for par

Målet med kurset er å gi foreldrene verktøy som kan bidra til bedre kommunikasjon og håndtering av følelser og konflikter. Målet med kurset er å gi kunnskap om hva som skaper gode parforhold og styrker samholdet. Teorien gjennomgås i plenum, og i praktiske øvelser jobber parene hver for seg.

PREP samliv- og kommunikasjonskurs

Målet med kurset er å styrke parforholdet, forebygge konflikt og å gi verktøy og inspirasjon til par som ønsker å investere i parforholdet. Kurslederne foreleser og dramatiserer eksempler. Når paret skal snakke personlig, sitter de alene og prater uten at noen hører på.

7.2 Foreldresamarbeid

Minikurs for foreldre med høyt konfliktnivå etter samlivsbrudd

Målet med kurset er kunnskap om hvilke konsekvenser foreldrenes konflikt kan ha for barn, og hvordan foreldrene kan skåne barn og arbeide for å dempe konflikten. Det er ønskelig at begge foreldre deltar, men det er ikke et krav.

Fortsatt foreldre – for godt nok foreldresamarbeid

Målet med kurset er råd og veiledning om hvordan foreldrene kan få til et bedre samarbeid til beste for barna etter bruddet. Kurset gir mulighet til refleksjon rundt foreldrerollen og kunnskap om hvordan de kan løse konflikter på en konstruktiv måte.

7.3 Foreldrestøtte

Hva med oss?

Foreldre til barn med nedsatt funksjonsevne kan ha en ekstra utfordrende hverdag, som kan bli en belastning på parforholdet. Kurset gir foreldrene verktøy til å håndtere konflikter, til å unngå krangling, og en mulighet til å utveksle erfaringer med andre foreldre i samme situasjon.

Hva med meg?

Foreldre som er alene med ansvar for barn med funksjonsnedsettelse opplever mange av de samme utfordringene som par gjør, og belastningene kan kjennes større fordi man er alene om ansvaret. Kurset bygger på «Hva med oss?» men tar også opp tema som foreldresamarbeid, kommunikasjon og bruk av familie og nettverk. Kurset er også åpent for foreldre som har en mindre del av den daglige omsorgen.

Program for foreldreveiledning (ICDP)

ICDP er et anerkjent norsk foreldreveiledningsprogram som er i bruk i over 40 land og i mange norske kommuner: ved helsestasjoner, i barnevernet, og i barnehager. Programmet har som mål å styrke barns oppvekstvilkår gjennom veiledning av foreldre og omsorgspersoner. Programmet gir god innføring i åtte ulike tema for godt samspill med barn og enkle verktøy.

Gruppetilbud til foreldre fratatt omsorgen for egne barn

For mange foreldre med barn i fosterhjem og institusjon, er det viktig å snakke med andre foreldre i samme situasjon. Kurs og grupper kan derfor være et spesielt godt tilbud til disse foreldrene. Målet med tilbudet er å hjelpe foreldre med økt kunnskap og forståelse for en ny foreldrerolle. Tilbudet er organisert ut fra lokale forutsetninger og kan omfatte:

- ICDP foreldreveiledningsgrupper tilpasset foreldre som ikke har daglig omsorg
- Foreldrekurs for foreldre med barn i fosterhjem. Kurset bygger på PRIDE kurs for fosterforeldre, men er tilpasset foreldre uten daglig omsorg.
- Mestringsgrupper for foreldre. Målet er å hjelpe foreldre å mestre utfordringer de møter i hverdagen etter at barna er plassert.

7.4 Kurs og grupper for foreldre

Sinnemestring

Familievernnet tilbyr veiledning og kurs for foreldre som har vansker med å kontrollere sinnet sitt. Kursene består av undervisning, øvelser og hjemmeoppgaver, og målet er at deltakerne skal utvikle mer hensiktsmessige måter å håndtere sinnet. Tilbudet er organisert ut fra lokale forutsetninger og kan blant annet omfatte:

Kurs i «Litt sint» modellen tar utgangspunkt i sammenheng mellom tanker, følelser og atferd. Kurset er knyttet til nettsiden littsint.no.

Brøset modellen er en behandlingsmodell for foreldre med sinne og voldsproblematikk i nære relasjoner. Kurset består av 30 timer gruppeterapi, og handler om bevissthet omkring, og ansvarliggjøring av, egen sinneatferd.

8 Samarbeid med andre tjenester

Alle familievernkontorer samarbeider med offentlige instanser som kommunal barneverntjeneste, spesialisthelsetjenesten, kommunal helsetjeneste (helsestasjon) og domstolene. Der de har kapasitet og på forespørsel samarbeider de med enkelte barnehager, skoler, kriesenter, politi og fengsel (herunder konfliktråd og barnehus). Samarbeidsaktører som ikke er offentlige er for eksempel Røde Kors og ATV.